

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Sport Education; Oppilaille lisää vastuuta liikunnanopetuksessa

Romar, Jan-Erik

Published in:
Liito

Published: 01/01/2013

Document Version
Final published version

Document License
Unknown

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Romar, J.-E. (2013). Sport Education; Oppilaille lisää vastuuta liikunnanopetuksessa. *Liito*, (4), 37-38.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Sport Education

Oppilaille lisää vastuuta liikunnanopetuksessa

Teksti: Jan-Erik Romar

Eri yhteyksissä ja myös presidentti Niinistön haastattelussa on tuotu esiin se seikka, että lapsille ja nuorille pitää antaa mahdollisuus olla mukana vaikuttamassa heitä itseään koskeviin asioihin. Yksi keino vastata tähän haasteeseen liikunnanopetuksessa voisi olla professori Daryl Siedentopin kehittämä Sport Education opetusmenetelmä. Tässä opetusmenetelmässä oppilaat saavat enemmän vastuuta toimiessaan erilaisissa tehtävissä liikuntatunnilta.

Sisältölähtöinen opetus on yleinen lähtökohhta liikunnanopetuksessa niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Lähtökohdana voidaan kuitenkin myös painottaa tiettyjä tavoitteita, jolloin käytetään erilaisia opetusmalleja. Siedentop korostaa, että Sport Education mallin tehtävänä ei ole korvata

perinteistä liikunnanopetusta, varsinkaan niissä lajeissa, missä mallia on vaikea toteuttaa. Mutta Sport Education antaa mahdollisuuden toteuttaa osan liikunnanopetuksesta, jonkun tietyn lajin tai jaksos, toisella tavalla.

Siedentop kehitti 1990-luvun alussa opettajien avulla Sport Educationin Ohio State Universityssä Yhdysvalloissa, josta malli levisi nopeasti Australiaan ja Uuteen Seelantiin. Tällä hetkellä mallia käyttävät opettajia ympäri manner Eurooppaa, mutta Suomessa ja muissa Pohjoismaissa opettajat eivät vielä ole innostuneet mallin antamista mahdollisuuksista.

Kouluissa on oppilaita, jotka eri syistä eivät osallistu vapaa-aikana joukkuelajeihin ja samalla eivät voi tietää, miltä tuntuu olla joukkueen jäsen. Sport Education mallin eräs tavoite on se, että kaikki oppilaat saavat kokea yhtenäisyyden tunteen omaan joukkueeseen ja joukkueen jäseniin. Sen lisäksi Sport Educationin tavoite on se, että oppilaat kokevat liikunnan hauskaksi ja turvalliseksi.

Siedentop esittää, että oppilas kehittyy kolmessa eri asiassa. Nämä ovat taito, ymmärtäminen ja innostus. Ilman taitoja oppilas ei voi nauttia liikumisesta ja siksi yksi tavoite on, että oppilaat oppivat taitoja, joita tarvitaan eri urheilulajien harrastamisessa. Ymmärtämisellä tarkoitetaan sitä, että oppilas oppii säännöt, rituaalit

ja perinteet. Tarkoitus on, että oppilas oppii lajin sellaisenaan ja samalla voi sekä harrastajana että katsojana ymmärtää, mikä on hyvää ja huonoa eri suorituksissa. Innostunut oppilas taas arvostaa liikuntakulttuurin eri muotoja ja nauttii liikkumisesta ja liikunnasta.

Mallissa on useita käytänteitä, jotka eroavat perinteisestä liikunnanopetuksesta. Toteutettaessa liikunnanopetusta Sport Educationmallilla pitää opetus sisällään pelikauden, pelejä, juhlaillon, tilastot ja lopputapahtuman. Ryhmän yhteisöllisyys korostuu koko jaksos ajan. Harjoittelu pienessä joukkueessa (ryhmässä) vaikuttaa sekä oppilaan henkilökohtaiseen että sosiaaliseen kehitykseen varsinkin kun oppilaat toimivat myös muissa tehtävissä kuin pelaajina. Oppilailla on Sport Education mallissa tärkeämpi rooli opetuksessa kuin perinteisessä liikunnanopetuksessa, missä opettaja tekee kaikki päätökset.

Vaikka oppilaat opettavat omaa joukkuettaan on opettajallakin tekemistä. Opettajan toiminta kuitenkin muuttuu. Hän antaa enemmän palautetta ja hänellä on myös enemmän aikaa henkilökohtaiseen ohjaukseen verrattuna siihen jos hän opettaisi perinteiseen tyyliin. Organisointi kuuluu kuitenkin aina opettajalle ja opettajan tärkeä tehtävä on eri tehtäviä suorittavien oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Vaikka joukku-

et harjoittelevat omien valmentajiensa kanssa, voi opettaja välillä näyttää uuden taidon tai pelitaktiikan koko luokalle. Sitten kun oppilaat ovat sisäistäneet perusidean voivat joukkueet taas harjoitella itsenäisesti.

Keskeiset teemat

Kun opettaja on tehnyt päätöksen kokeilla Sport Education mallia, täytyy kaikki aloittaa hyvästä suunnittelusta. Mallin toteuttamisessa on tärkeä muistaa muutamaa keskeinen teema, nimittäin pitempi jakso, joukkueet, oppilaiden vastuu, sovellettu peli ja lopputapahtuma. Jotta oppilaat ehtisivät syventyä lajin hienouksiin tarvitsevat he aikaa harjoitteluun ja pelaamiseen. Kansainvälisesti on mallin toteutuksessa käytetty jopa 15 tunnin jaksoja, mutta realistinen jaksos pituus Suomessa lienee noin viisi opetuskertaa. Tämäkin jaksos pituus poikkeaa tavanomaisesta liikunnanopetuksesta. Monet tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että oppilaat ovat nauttineet siitä, että heillä on enemmän aikaa oppia yhtä lajia. Tämä koskee varsinkin niitä oppilaita, jotka eivät muuten liiku tai joilla on vähän kokemusta siitä lajista.

Jaksos sisällä koostuu jokainen tunti harjoittelu- ja peliosiosta. Harjoittelun aikana jokaisella joukkueella on oma alue, jossa joukkueen val-

Samassa ryhmässä erilaisin tarpein

mentaja ohjaa muita oppilaita. Harjoittelussa opettaja voi antaa tietyn teeman tai erityisesti yläkoulussa ja lukiossa valmentaja voi itse päättää mihin aikaa käytetään. Peliosiossa joukkueet pelaavat pienpelejä, joissa yksi joukkue aina toimiin toimitsijana ja tuomarina. Toimitsijan tehtävä on kerätä tilastoja kuten maalit, laukaukset, syötöt jne., samoin kuin oikeassa pelissä.

Sport Educationissa on tärkeää että on tasaiset joukkueet ja että jokaisessa joukkueessa on erilaisia oppilaita jotka tulevat keskenään hyvin toimeen. Yleensä muodostetaan kolme tai viisi joukkuetta riippuen ryhmän koosta ja jokaisessa joukkueessa on hyvä olla korkeintaan viisi pelaajaa. Näin jokaisella oppilaalla on tärkeä tehtävä ja hän saa olla aktiivinen ja liikkua paljon tunnin aikana. Jos on pariton määrä joukkueita, yksi joukkue toimii vuoron perään tuomarina ja toimitsijana peliosiossa, mutta jos on parillinen määrä joukkueita niin tuomarit tulevat sitten jokaisesta joukkueesta. Opettaja tuntee hyvin oppilaansa vahvuudet ja heikkoudet joten etenkin alakoulussa on toivottavaa, että opettaja muodostaa tasaiset joukkueet. Yläkoulussa ja lukiossa voivat oppilaat olla mukana vaikuttamassa tässä tärkeässä prosessissa.

Sport Educationin tärkein teema on se, että annetaan vastuuta oppilaille ja tämä näkyy selvästi kaikessa tekemisessä. Opettaja voi muodostaa opetusryhmän hallituksen tai oppilasneuvoston, joka jakson aikana tekee päätöksiä liittyen organisoitiin, harjoitteluun ja peliin. Toinen tapa antaa vastuuta oppilaille on vastuuryhmän (tuomari, valvoja) käyttäminen pelin aikana. Sil-

loin oppilaat oppivat säännöt ja huomaavat, kuinka vaikea tuomarin tehtävä on. Samalla jää opettajalle enemmän aikaa havainnoida ja ohjata kaikkia oppilaita. Lisäksi, joukkueen jokaisella oppilaalla pitää olla oma tehtävä joukkueessaan. Opettajan on syytä käydä läpi nämä tehtävät jakson alussa ja ehkä myös antaa ne kirjallisesti. Voidaan pyrkiä siihen että oppilaat itse joukkueen sisällä jakavat nämä tehtävät. Usein toimitaan niin, että yksi oppilas hoitaa samaa tehtävää koko jakson ajan, mutta erilaisia variaatiota on käytetty.

Joukkueen toimintaa johtaa kapteeni, joka auttaa ja kannustaa joukkueen jäseniä, ottaa vastuun pelin johtamisesta sekä sopii aloituksen ja kättelyn. Hän voi myös keskustella tuomarin kanssa. Valmentajan tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa harjoittelu, laatia pelistrategia kapteenin kanssa, huolehtia pelauttamisesta, kannustaa hyviä suorituksia ja kuunnella muita pelaajia. Alakoulussa ja kokemattomille valmentajille opettaja voi valmistella valmiin harjoitepankin auttaakseen valmentajaa. Joukkueen fysion tehtävä on johtaa alkuverryttely, antaa ensiapua, varmistaa että harjoittelupaikka on turvallinen ja auttaa valmentajaa. Oppilas, joka hoitaa huoltajan tehtävän, varaa harjoittelupaikan, varmistaa että pelaajat ovat oikeassa paikassa ja hakee ja palauttaa harjoitusvälineet. Lopuksi, yksi oppilas voi kerätä joukkueen tilastot ja varmistaa sarjataulukon oikeaksi. Oppilaat voivat itse päättää joukkueen nimen, peliasun ja vaikka keksiä oman lipun joukkueelleen.

Peliosion aikana pitää pyrkiä sovellettuun peliin, missä pienet joukkueet pelaavat

lyhyet ottelut, jotta kaikki voivat osallistua peliin. Tässä on myös tärkeää, että käytössä on sekä pelaajien että tuomarin kannalta helpot säännöt. Kaikissa lajeissa kausi loppuu jossain vaiheessa ja Sport Educationiin voidaan myös rakentaa lopputapahtuma. Sillä tunnilla voidaan pelata "play-offsit" ja voidaan jakaa kultaa ja kunniaa. Tilasto-oppilaan tehtävä voisi olla se, että hän kehittää diplomin, jolla kapteeni palauttaa joukkueen kaikki pelaajat tuomalla esiin jokaiselle jonkin hyvän ominaisuuden.

Kokemukset

Tässä on lyhyesti kerrottu näiltä Sport Education jakso näyttäisi. Suomessa olen muutamissa täydennyskoulutuksissa avannut mallin sisältöä opettajille. Heidän kokemuksensa ja kansainväliset tutkimustulokset viittaavat siihen että sekä opettajilla että oppilailta on myönteiset kokemukset Sport Educationista. Tämän voi ymmärtää koska usein on todettu, että oppilaiden kokemus autonomia ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus ovat yhteydessä oppilaiden viihtymiseen liikuntatunneilla. Eräs opettaja sanoi; "Uskalla ja kokeile. Se on sekä hauskaa ja hyödyllistä". Ja toinen opettaja kommentoi: "Oppilaat tykkäsivät tästä projektista. He saivat työskennellä itsenäisesti ja oppi toisiltaan. Melkein kaikki olivat aktiivisia koko ajan ja innokkaita opettamaan ja oppimaan. Tämä näytti minulle taas kerran, että on hyvä että oppilaat ovat mahdollisimman paljon mukana suunnittelussa ja toteutuksessa. He aktivoituvat enemmän kun kaikki ei anneta valmiina". Opettajat

Miten aloittaa?

Jotta ensimmäinen kokeilu olisi mahdollisimman hyvä, niin tässä on muutama ohje.

- ❖ Aloita yhdellä liikunta-ryhmällä
- ❖ Valitse oma vahva laji
- ❖ Käytä helppoja oppilasrooleja
- ❖ Kehitä helppo fair-play järjestelmä
- ❖ Opetä sekä malli että sisältö
- ❖ Käytä yksinkertaista sovellettua peliä
- ❖ Edistä toimintaa liikuntatuntien ulkopuolella
- ❖ Sisällytä jaksoon joku hieno lopputapahtuma

halusivat kuitenkin itse jakaa oppilaat joukkueisiin, koska he tunsivat oppilaat ja silloin muodostui tasaiset joukkueet joissa silti oli erilaisia oppilaita eri tehtäviin. Kaikki ei kuitenkin ole ruusuilla tanssimista ja tule itsestään. Opettajat kokivat myös, että ensimmäisellä kerralla tällaisen Sport Educationin -jakson toteuttaminen vaati normaalia enemmän suunnittelua ja valmistelua.

Kirjoittaja Jan-Erik Romar toimii liikuntadidaktiikan lehtorina Åbo Akademiassa.

Lisätietoja
jromar@abo.fi

Täältä löydät myös lisätietoja:

- ❖ Siedentop, D., Hastie, P. A. & van der Mars, H. (2011). Complete Guide To Sport Education. Champaign: Human Kinetics.
- ❖ Bulger, S., Mohr, D., Rairigh, R. & Townsend, S. (2006). Sport Education Seasons. Champaign: Human Kinetics.